

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

- ATA Antikvarisk-topografiska arkivet, Stockholm. Riksantikvarieämbetets, RAÄ, samt Kungliga byggnadsstyrelsens arkiv, kulturhistoriska byrån, KBN
- Sv k Wilcke-Lindqvist, Ingeborg. *Sveriges kyrkor, Uppland band V, halvband 1*. Stockholm 1958.

3.2 Kronologisk förteckning Kyrkan

Årtal	Händelse	Källa
Medeltid, troligen 1300-tal	Esterna kyrka uppfördes.	IWL Sv k s 374
1635	Medeltida kor revs och nytt kor byggdes. Kyrkan genomgick en radikal omgestaltning.	IWL Sv k s 374-378
1797-1806	Fasterna kyrka byggdes efter sammanslagningen av Fasta och Esterna socknar 1797. Ritningar gjordes först av akademibyggmästaren i Uppsala Neosander och justerades senare av Olof Tempelman. Kyrkans västra del är delvis byggd på det medeltida murverket av gråsten och i den östra korsarmen är grundläggning och delar av mur från 1600-talet.	IWL Sv k s 388-389
1834	Orgeln byggdes av P Z Strand.	IWL Sv k s 398
1844	Altarprydnaden skänktes till kyrkan.	IWL Sv k s 394
1938	Större renovering ledd av Ärland Noreen. Förarbeten inleddes redan 1926. Väggar och tak rengjordes och kalkades, tegelgolv lades delvis om, snickerier målades, till stora delar i ny fägsättning i grågrön skala som utgick från äldre fägsättning av bänkar och läktare. Bänkar marmorades, hade tidigare varit gråvita. Snickerierna var tidigare vita med detaljer i guld. Orgeln utökades och bänkinredningen byggdes om. Innanfönster monterades. Centralvärme installerades med pannrum i under norra korsarmen. Kakelugnen ersatte kamin i sakristian.	IWL Sv k s 392-393 ATA RAÄ dnr 183. 1925
1968	Elvärme installerades, belyningsinstallation drogs om.	ATA dnr RAÄ B5396/67
1971	Exteriör restaurering. Putslagning, avfärgning, målning av fönster. Förslag utfört av ingenjör Holger Lindberg, Uppsala. Interiört mindre arbeten i rum mot norr och vapenhus som målades med oljefärg på flagnad kalkfärg/limfärg.	ATA Dnr RAÄ 5288/70
1986	Utvändig och delvis invändig renovering. Exteriören putskompletterades och kalkmålades i ljus ockra med något rosa ton, fönster målades och dränering utfördes. Byggdes wc och dusch i vid norra ingången och personalrum/brudkammare vid södra ingången. Arbetena utfördes enligt handlingar av arkitekt Christof Morger.	ATA dnr RAÄ 00777

1997-1998	Interiör restaurering. Väggar och valv rengjordes, snickerier målades. Andra bänkraden på var sida om huvudingången i väster togs bort. Tillstånd till borttagning av bänkar gjordes i efterhand och ska omprövas vid eventuella framtida större restaurering.	ATA RAÄ dnr 312-536-1999
2003	Fotrännor och stuprör monterades i befintligt plåttak.	Sthlms läns museum rapport 2003:30 (Internet)
2008	Tornets ytterpanel målade och det förgyllda korset rengjordes.	Pågick vid besök på plats.

3.3 Kronologisk förteckning Kyrkogården

Årtal	Händelse	Källa
Omkring 1800	Sannolikt utvidgades kyrkogården och kyrkogårdsmuren lades i samband med att kyrkan byggdes. Gravkoret i sydvästra hörnet av muren byggdes i samtidigt.	IWL Sv k s 387-388 samt ATA RAÄ dnr 7930 B 1990
1993	Minneslund anlades utanför norra kyrkogårdsmuren.	ATA RAÄ 6974 B 1992

3.4 Kronologisk förteckning Bårhus

Årtal	Händelse	Källa
1955	Bårhuset uppfördes enligt ritningar av arkitekterna Elmén och Almaas. Ersatte tidigare bårhus i kyrkstallet.	IWL Sv k s 388